

Nr 304.

Av herr Nilsson, Hjalmar, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.

I proposition nr 161 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen en omorganisation av den statliga försöksverksamheten på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som utarbetats av 1945 års jordbruksförsöksutredning. Detta förslag har under remissbehandlingen blivit mycket starkt kritiserat, och såvitt man kan bedöma av referatet i ovan nämnda proposition har ingen remissinstans tillstyrkt dess genomförande i oförändrat skick. Yttrandena gå mycket starkt isär på flera punkter och särskilt i fråga om den gemensamma ledningen för landets försöksanstalter. Det har i flera yttranden med skärpa framhållits, att förslaget innebär en överorganisation, i vilken risken för dubbelarbete likväl ej är utesluten. Det har uttalats såsom önskvärt, att ett organiserat samarbete mellan olika försöksanstalter borde genomföras under ledning av en särskild styrelse. Så långt äro flertalet instanser eniga, men när denna gemensamma styrelse föreslås bli gemensam med lantbrukshögskolans styrelse, bli betänkligheterna mycket stora. T. o. m. lantbrukshögskolans styrelse har blivit betänksam, då den ifrågasatts bli mellaninstans i anslagsfrågor rörande andra institutioner. Det synes också innebära ett allvarligt avsteg från hittills tillämpade principer, nämligen full frihet från egna intressen hos alla de ämbetsverk, som skola avgiva förslag till Kungl. Maj:t i anslagsfrågor. Då lantbrukshögskolan framhålles vara den centrala forskningsanstalten på jordbrukets område, blir risken så mycket större, att andra institutioner kunna bli styvmoderligt behandlade, om lantbrukshögskolans styrelse skall avväga intressena mellan exempelvis trädgårds- och husdjursforskning. Det synes bli en högst olycklig lösning av försöksverksamhetens organisationsfråga, om riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

I fråga om fastställande av försöksplaner och arbetsprogram har lantbrukshögskolans styrelse föreslagits bli högsta instans. Därigenom skulle nu tillämpade system med styrelse för statens trädgårdsförsök, statens växtskyddsanstalt och Sveriges utsädesförening få mera illusorisk betydelse och den till dem knutna sakkunskapen ej få tillfälle göra sig gällande. Ett nu fungerande trädgårdsförsöksråd skulle upphöra, och i stället skulle en sektion för trädgårdsodling upprättas inom lantbrukshögskolan. Härav framgår, att trädgårdsodlingen och dess forskningsverksamhet mera än hittills skulle göras beroende av rena jordbruksintressen.

Beträffande frågan om en befattning som överinspektör för försöksväsendet skulle kunna framhållas, att denna befattning borde kunna bli till stort gagn, om dess innehavare gjordes fri från högskolans intressen och knötes till en central, oberoende försöksstyrelse. När befattningen som överinspektör enligt förslaget direkt skall anknytas till lantbrukshögskolan, synes särskild vikt böra tillmätas de yttranden, som avgivits från institutioner utanför högskolans nuvarande krets. De ha utan undantag avstyrkt förslaget och i något fall framhållit, att befattningen skulle bli till skada för försöksverksamhetens fria utveckling. Betecknande är även att samtliga de anstalter, som föreslagits framdeles skola stå utanför lantbrukshögskolan, med tillfredsställelse tillstyrkt att så skulle bli fallet. Härav framgår, att ingen institution frivilligt velat underordna sig lantbrukshögskolans styrelse. Man skulle på denna punkt vilja föreslå en ändring i motsatt riktning, så att även jordbruks- och husdjursförsöksanstalterna kunde göras fria från högskolans överinseende. Allt synes tala för att samtliga försöksanstalter borde samlas under en gemensam central styrelse, helt fri från lantbrukshögskolan. Denna har icke ämbetsverkskaraktär utan måste räknas såsom en undervisningsanstalt med fri grundforskning, medan samtliga övriga berörda institutioner äro mer eller mindre målinriktade i sina uppgifter. De torde för den skull ej behöva underordnas eller samordnas med högskolan.

Sedan 1945 års jordbruksförsöksutredning avgivit sitt betänkande, ha utförliga betänkanden även avgivits av 1946 års trädgårdsundervisningskommitté rörande trädgårdsundervisning och trädgårdsförsök samt av överdirektör G. A. Boveng rörande forsknings- och försöksverksamhet på mejerihanteringsområdet. I dessa utredningar ha förslag framförts, som synas vara väl genomarbetade och syfta till sådana organisationsformer, att de berörda försöksanstalterna få en fri ställning i förhållande till lantbrukshögskolan, vilket anses vara till gagn för deras verksamhet. Då dessa förslag för närvarande äro under remissbehandling och yttrandena över förslagen ännu icke avgivits, torde det vara något förhastat att nu genomföra en sådan organisation av försöksverksamheten, som i hög grad låser fast försöken även på trädgårdsodlingens område. Otvivelaktigt vore det riktigast att lösa hithörande organisationsproblem i ett sammanhang med hänsynstagande till samtliga betänkanden och däröver avgivna yttranden.

I 1945 års jordbruksförsöksutrednings betänkande får man intryck av att organisationsformen är viktigast, medan frågan om försöksresurserna, särskilt behovet av försöksmark, ställs på framtiden. I 1946 års trädgårdsundervisningskommittés betänkande rörande statens trädgårdsförsök har jordfrågan mera skjutits i förgrunden. För en effektiv försöksverksamhet med lantbruks- och trädgårdsväxter, såväl när det gäller odlingstekniska försök och sortförsök som växtförädling och växtskyddsproblem, torde det vara självklart, att jorden är det centrala för att effektiva försök skola komma till stånd. Att lägga en försöksanstalt till en undervisningsanstalt

för att utnyttja dennas laboratorier torde vara mindre rationellt, om icke lämplig och tillräcklig försöksareal finnes i närheten. På denna punkt har 1945 års jordbruksförsöksutredning av allt att döma icke företagit några grundliga undersökningar, utan huvudsakligen sett frågan ur högskolans synvinkel. Det synes vara skäl att även låta jordfrågan bli föremål för utförlig behandling, innan riksdagen tager slutlig ställning till det uppkomna problemet om försöksanstaltens samordnande. I allmänna ordalag framhålles, att en försöksgård i Mälardalen torde bli erforderlig för jordbruksförsöksanstaltens behov, men departementschefen framhåller för sin del, att detta är en fråga, som icke behöver avgöras i detta sammanhang. Det torde dock vara svårare att sedermera flytta uppförda institutionslokaler till en sådan gård. I detta sammanhang kan omnämnas, att institutet för husdjursförädling, som startades 1927, till en början hade sin institution förlagd till Bergshamra, på långt avstånd från den försöksgård, som inköptes vid Tumba i Södermanland. Det dröjde ej länge förrän man kom till insikt om att institutionens tjänstemän borde vara på försöksgården och icke i en byggnad i Bergshamra. Liknande situationer kunna uppstå för andra försöksinstitutioner, om de icke från början givas tillräckliga resurser i fråga om försöksareal. I samband härmed kan pekas på förhållandet, att Svartsjö kungsgård inom en nära framtid torde kunna bli tillgänglig, sedan planer uppgjorts på förflyttning av därvarande fångvårdsanstalt. Närmare undersökning av denna egendoms användbarhet för försöksändamål torde vara önskvärd.

Åtskilliga andra synpunkter skulle kunna anföras, men det anförda torde vara tillräckligt för belysande av de svårigheter, som kunna uppstå, om Kungl. Maj:ts proposition nr 161 bifalles. Åtskilligt talar för lämpligheten av ett uppskov med detta principiella avgörande, i synnerhet som ett års dröjsmål icke torde medföra några större hämningar i verksamheten. Försöksanstalterna äro nämligen i stort behov av lokaler och jord, men dessa behov bli icke omedelbart tillgodosedda enligt nu föreliggande förslag. Särskilt för trädgårdsförsöksverksamhetens del torde ett uppskov vara erforderligt för att icke förslagen i 1946 års trädgårdsundervisningskommittés betänkande skola föregripas.

Med stöd av det anförda få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte besluta uppskjuta avgörandet rörande försöksverksamhetens organisation och i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om närmare utredning av frågan om jordareal för jordbruksförsöksverksamheten.

Stockholm den 1 april 1948.

Hjalmar Nilsson.

John Björck.

Torsten Isaksson.